

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Νεοελληνική Γλώσσα

Β΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

«Διαβάζοντας ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά κείμενα με κριτικό τρόπο»

Συγγραφή: ΣΤΕΦΑΝΙΑ ΜΠΟΤΕΛΗ

Εφαρμογή: ΣΤΕΦΑΝΙΑ ΜΠΟΤΕΛΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας: Δημήτρης Κουτσογιάννης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Διαβάζοντας ηλεκτρονικά δημοσιογραφικά κείμενα με κριτικό τρόπο

Εφαρμογή σεναρίου

Στεφανία Μποτέλη

Δημιουργία σεναρίου

Στεφανία Μποτέλη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Σχολική μονάδα

2ο Γυμνάσιο Χαριλάου Θεσ/νίκης

Χρονολογία

Από 28-04-2014 έως 08-05-2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

6η ενότητα: Παρακολουθώ, ενημερώνομαι και ψυχαγωγούμαι από διάφορες πηγές

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

6 ώρες

Χώρος

Σημειώνονται οι χώροι που αξιοποιήθηκαν για την εφαρμογή του σεναρίου ως εξής:

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας με διαδραστικό πίνακα και σύνδεση στο διαδίκτυο.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Το σενάριο προϋποθέτει:

- Τη χρήση διαδραστικού πίνακα για την περιήγηση σε σελίδες του ηλεκτρονικού τύπου και γενικότερα σε ενημερωτικές σελίδες και ιστολόγια και για την αποδόμηση των ηλεκτρονικών ειδησεογραφικών κειμένων στην ολομέλεια.
- Την εξοικείωση εκπαιδευτικού και μαθητών/μαθητριών με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο αντλεί

Αργύρης Αρχάκης και Βίλλυ Τσάκωνα, «Διαβάζοντας ειδησεογραφικά κείμενα στη Γ2».

Τα στοιχεία που αντλήθηκαν στην εφαρμογή από το συγκεκριμένο σενάριο αφορούν σε θεωρητικό επίπεδο στα μοντέλα ανάλυσης αφηγηματικών κειμένων που ανέπτυξαν οι Labov και Bell και στο τελικό μοντέλο αποδόμησης ενός δημοσιογραφικού άρθρου (φύλλο εργασίας μαθητών/τριών), το οποίο αντιμετωπίζεται ως αφηγηματική κατασκευή με ιδεολογικές προεκτάσεις. Επίσης, αντλήθηκε ως πρακτική στο πλαίσιο του κριτικού γραμματισμού η σύγκριση δημοσιογραφικών αφηγήσεων για την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων.

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο συγκεκριμένο σενάριο με τίτλο «Διαβάζοντας ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά κείμενα με κριτικό τρόπο» οι μαθητές/μαθήτριες εξοικειώθηκαν με τον ηλεκτρονικό τύπο και τα χαρακτηριστικά του και εξασκήθηκαν στη μελέτη ειδησεογραφικών κειμένων, έτσι ώστε να αναδειχθεί το γεγονός ότι αυτά αποτελούν ιδεολογικές κατασκευές, ενώ η γλώσσα αποτελεί τον τρόπο με τον οποίο ο συντάκτης κατασκευάζει ιδεολογικά το κείμενο και την οπτική του.

Για τον σκοπό αυτό εντοπίστηκαν τα χαρακτηριστικά εκείνα που διαχωρίζουν τον ηλεκτρονικό από τον έντυπο τύπο και στη συνέχεια αποδομήθηκαν δύο ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά κείμενα που αναφέρονται σε κάποιο θέμα της επικαιρότητας. Κατά την αποδόμηση τα ειδησεογραφικά κείμενα μελετήθηκαν τόσο ως αφηγηματικές κατασκευές όσο και ως ιδεολογικές κατασκευές που φέρουν την αξιολόγηση του συντάκτη, ρητή ή υπόρρητη.

Με τη συγκεκριμένη εφαρμογή καλλιεργήθηκε η κριτική γλωσσική επίγνωση των μαθητών / μαθητριών, δεδομένου ότι αυτοί διαπίστωσαν ότι τα κείμενα δεν είναι απλά φορείς πληροφοριών, αλλά εμπεριέχουν την αξιολόγηση του συντάκτη τους, ρητή ή υπόρρητη που επηρεάζει και τον αναγνώστη. Στο επίπεδο του κριτικού γραμματισμού οι μαθητές και οι μαθήτριες μπήκαν στη διαδικασία να «δουν» τι κρύβεται «πίσω από τις λέξεις» ή γιατί έγινε η συγκεκριμένη λεξιλογική ή μορφοσυντακτική επιλογή, έτσι ώστε στο μέλλον να αποτελέσουν κριτικούς και υποψιασμένους και όχι παθητικούς δέκτες «κειμένων». Η ενεργητική τους στάση απέναντι σε όσα διαβάζουν, βλέπουν και ακούνε θα τους καταστήσει ικανούς και ικανές να δομήσουν τον δικό τους χειραφετημένο λόγο απέναντι στην πολιτική, κοινωνική και σχολική πραγματικότητα. Επιπλέον, η επιλογή ειδησεογραφικών κειμένων από τον ηλεκτρονικό τύπο συντέλεσε στην καλλιέργεια του κριτικού ψηφιακού γραμματισμού, δεδομένου ότι οι μαθητές και οι μαθήτριες

συνειδητοποιήσαν ότι ηλεκτρονικοί χώροι (ηλεκτρονικός τύπος, forα, ιστοσελίδες και ιστολόγια) είναι ιδεολογικά φορτισμένοι μηδενός εξαιρουμένου.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το συγκεκριμένο σενάριο βασίζεται στη θέση του βραζιλιάνου κοινωνιολόγου Paulo Freire σύμφωνα με την οποία η κριτική συνειδητοποίηση περιλαμβάνει την αφύπνιση των ανθρώπων ως προς τις κρυφές σημασίες, τις σιωπηλές υποθέσεις και τις ρητορικές παγίδες του λόγου εκείνων των ατόμων που έχουν πρόσβαση στα ΜΜΕ και γενικότερα στην επικοινωνία (Φρέιρε 1979:19 & Μπουτουλούση 2001: 225). Ειδικότερα στις ημέρες μας που τα διαδικτυακά ενημερωτικά μέσα έχουν πολλαπλασιαστεί, με αποτέλεσμα να καθίσταται όλο και πιο δύσκολος ο έλεγχος της εγκυρότητάς τους, η απόκτηση της κριτικής αυτής συνειδητοποίησης κρίνεται ως επείγουσα ανάγκη, κοινωνική και εκπαιδευτική.

Η καλλιέργεια της κριτικής αυτής συνειδητοποίησης μέσω της κριτικής προσέγγισης γλώσσας στο πλαίσιο της εκπαίδευσης ορίζεται ως *κριτική γλωσσική επίγνωση* και βασίζεται στην κεντρική παραδοχή της *κριτικής ανάλυσης λόγου* ότι η γλώσσα ως κοινωνική πρακτική βρίσκεται σε διαρκή αλληλεπίδραση με ιδεολογικές παραδοχές και σχέσεις εξουσίας (Fairclough 1989:238). Στόχος, επομένως, της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης είναι να μελετούν οι μαθητές/μαθήτριες κριτικά τη γλώσσα ως κοινωνική κατασκευή που υφίσταται μεταβολές και γίνεται πεδίο ανταγωνισμού δυνάμεων συγκαλύπτοντας πολλές φορές φαινόμενα ρατσισμού, σεξισμού, διακρίσεων, κοινωνικών ανισοτήτων, έτσι ώστε να μπορέσουν να δομήσουν τον δικό τους χειραφετημένο λόγο (Μπουτουλούση 2001: 225).

Για την επίτευξη του στόχου αυτού κρίνεται απαραίτητο οι μαθητές/μαθήτριες να έρχονται σε επαφή με επίκαιρα και αυθεντικά κείμενα και να αναλύουν άρθρα από

εφημερίδες και περιοδικά ή τηλεοπτικές εκπομπές, προκειμένου να καταλάβουν πώς κατασκευάζεται η πραγματικότητα από τα ΜΜΕ. Με τον τρόπο αυτό θα εξοικειωθούν με έναν κριτικό τρόπο προσέγγισης των μηνυμάτων που προσλαμβάνουν και παράγουν, έτσι ώστε να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο στο μέλλον ως ενεργοί πολίτες.

Στο συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόζονται παιδαγωγικές διαδικασίες που περιέχονται στα προγράμματα Πολυγραμματισμών (Kalantzis & Core 2001: 215) και που περιλαμβάνουν:

- **Τοποθετημένη πρακτική:** αξιοποίηση διαθέσιμων ειδών λόγου συμπεριλαμβανομένων και αυτών που ανήκουν στις ποικίλες οπτικές της ζωής των διδασκομένων.
- **Ανοιχτή διδασκαλία:** συστηματική, αναλυτική και συνειδητή κατανόηση.
- **Κριτική πλαισίωση:** διαδικασία κατά την οποία ερμηνεύεται το κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον συγκεκριμένων σχημάτων νοήματος. Αυτή συμπεριλαμβάνει ότι ο διδασκόμενος αποστασιοποιείται από το αντικείμενο μελέτης και ότι στέκεται κριτικά σε σχέση με το πολιτισμικό του περιβάλλον.
- **Μετασηματισμένη πρακτική:** μεταβίβαση, δηλαδή, στην πρακτική της κατασκευής νοήματος, η οποία ενεργοποιεί το μετασηματισμένο νόημα σε άλλα περιβάλλοντα ή πολιτισμικούς τόπους (Kalantzis & Core 2001: 215).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

- Καλλιέργεια μιας ενεργητικής και κριτικής στάση ζωής.

- Καλλιέργεια του προτύπου του χειραφετημένου και ευαισθητοποιημένου πολίτη.
- Γνώση των κινδύνων ετεροκαθορισμού από τα ΜΜΕ και προβολή της κριτικής αντιμετώπισης των μηνυμάτων ως τρόπου αυτοπροστασίας απέναντι στον καταγισμό λόγου και ιδεολογιών που δέχεται τη σημερινή εποχή το άτομο.

Γνώσεις για τη γλώσσα

- Συνειδητοποίηση της στενής σχέσης γλώσσας και κοινωνίας.
- Συνειδητοποίηση της λειτουργίας της γλώσσας ως κοινωνικής κατασκευής συνεχώς μεταβαλλόμενης ανάλογα με τις κοινωνικές συνιστώσες και τις κοινωνικές ανάγκες.
- Συνειδητοποίηση της λειτουργίας της γλώσσας ως μέσου κατασκευής κοινωνικών ταυτοτήτων.
- Συνειδητοποίηση της δύναμης της γλώσσας ως λόγου εξουσιαστικού και αντιεξουσιαστικού, ως πεδίου ιδεολογικής σύγκρουσης.

Γραμματισμοί

Κλασικός γραμματισμός

- Εξάσκηση μαθητών /μαθητριών στην κατανόηση των ρητών και υπόρρητων μηνυμάτων ενός ειδησεογραφικού κειμένου.
- Εξοικείωση των μαθητών/μαθητριών με τα χαρακτηριστικά του ειδησεογραφικού λόγου (η είδηση ως αποκλίνον γεγονός, η είδηση ως κειμενικό είδος με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά δομικά και γλωσσικά όπως τίτλος, δομή ανεστραμμένης πυραμίδας, δημοσιογραφική γλώσσα, χρήση τριτοπρόσωπης σύνταξης ενεργητικής ή παθητικής, σοβαρό ύφος, αυστηρή σύνταξη, λεξιλόγιο γραπτού λόγου, μεταφορική και κυριολεκτική χρήση του

λόγου, σχήματα λόγου, αξιολόγηση ρητή ή υπόρρητη της είδησης μέσα από τον τρόπο παρουσίασης των γεγονότων, τα σημεία στίξης ως σχόλιο κ.τ.λ.).

- Εξοικείωση των μαθητών/μαθητριών με ειδησεογραφικό λόγο που παρουσιάζει στοιχεία προφορικότητας (χαλαρή σύνταξη, πολλές επαναδιατυπώσεις κ.τ.λ.), πολυτροπικότητας (ένταξη εικόνας, βίντεο, μουσικής, προφορικών μαρτυριών κ.τ.λ.), υβριδικότητας (συνδυασμός προφορικού και γραπτού λόγου).

Νέοι γραμματισμοί

- Εξοικείωση με τα χαρακτηριστικά του ηλεκτρονικού τύπου και των ενημερωτικών σελίδων και συνειδητοποίηση των διαφορών τους από τις έντυπες εφημερίδες: θεματολογία, σύνδεση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, twitter κτλ.), διαφημίσεις, λίστες επιλογών (π.χ. οι πιο σημαντικές ειδήσεις), συνεχής ροή ειδήσεων και διαρκής αλλαγή της «πρώτης είδησης» ανάλογα με την επικαιρότητα, έλλειψη του παραδοσιακού «σαλονιού» των έντυπων εφημερίδων, πολυτροπικότητα ηλεκτρονικών ειδησεογραφικών κειμένων (συνοδεύονται από φωτογραφικό υλικό, βίντεο, αρχεία ήχου), υβριδικότητα ηλεκτρονικών ειδησεογραφικών κειμένων (π.χ. ορισμένες φορές το κείμενο πλαισιώνεται από κάποιο βίντεο με συνεντεύξεις ή ηχογραφημένο υλικό κτλ.), υπερσυνδέσεις μέσα στο κείμενο που παραπέμπουν σε παλιότερες ηλεκτρονικές δημοσιεύσεις, σύνδεση κάποιων ηλεκτρονικών εφημερίδων με ιστολόγια, δυνατότητα σχολιασμού κειμένων από αναγνώστες (αν κάτι τέτοιο επιτρέπεται από τον συντάκτη και η επιλογή για τα σχόλια είναι ενεργοποιημένη).

Κριτικός γραμματισμός

- Διαμόρφωση κριτικής στάσης απέναντι στα ΜΜΕ.
- Εξάσκηση στην κριτική ανάγνωση ειδησεογραφικών κειμένων και στην αναζήτηση στοιχείων εγκυρότητας σε αυτά.

- Συνειδητοποίηση ότι το διαδίκτυο δεν είναι ένας ψηφιακός χώρος ιδεολογικά ουδέτερος.

Διδακτικές πρακτικές

Με βάση τις διδακτικές πρακτικές που εφαρμόστηκαν στο συγκεκριμένο σενάριο οι μαθητές και οι μαθήτριες ανέπτυξαν:

- Τη δεξιότητα της συνεργασίας με τα άλλα μέλη της ομάδας τους και με την ολομέλεια.
- Τη δεξιότητα της κριτικής αντιμετώπισης των μηνυμάτων.
- Τη δεξιότητα κριτικής γλωσσικής επίγνωσης.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η επιλογή της εφαρμογής του συγκεκριμένου σεναρίου οφείλεται κατά κύριο λόγο στη διαπίστωση από την πλευρά της διδάσκουσας ότι οι μαθητές/μαθήτριες πολλές φορές αδυνατούν να «διαβάσουν» τι «κρύβεται» πίσω από τις λέξεις και να παρακολουθήσουν τα υπόρρητα νοήματα ενός κειμένου (προφορικού ή γραπτού) που συμβαδίζει με την αδυναμία τους να κατανοήσουν την ιδεολογική δύναμη της γλώσσας να κατασκευάζει ταυτότητες, στερεότυπα και σχέσεις εξουσίας.

Με βάση τα παραπάνω, η επιλογή της συγκεκριμένης εφαρμογής είχε ως στόχο να ενεργοποιήσει τα αντανακλαστικά των μαθητών/μαθητριών, προκειμένου αυτοί να μη γίνονται παθητικοί δέκτες των μηνυμάτων που λαμβάνουν, αλλά να ασκούν κριτική ορθώνοντας τον δικό τους χειραφετημένο λόγο.

Παράλληλα, η πίστη της διδάσκουσας στην αναγκαιότητα μιας κριτικής εκπαίδευσης –γλωσσικής και μη– που θα ωθεί την καλλιέργεια της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης των μαθητών/μαθητριών, προκειμένου να διαδραματίσουν

ενεργητικό ρόλο ως ευαισθητοποιημένοι αυριανοί πολίτες και να μη καταστούν εύκολα θύματα του λόγου εξουσίας, συνέβαλε σημαντικά στην επιλογή της εφαρμογής του παρόντος σεναρίου.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο συνάδει με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το Γυμνάσιο (2011) όπου επισημαίνεται ότι *σήμερα η ύπαρξη μιας τεράστιας ποικιλίας μορφών κειμένου και γλωσσών φέρνει τα άτομα σχολικής ηλικίας αντιμέτωπα με μια κατάσταση η οποία απαιτεί για την προσέγγιση και την κατανόησή της γλωσσικές, επικοινωνιακές και κοινωνικές δεξιότητες που θα τα βοηθήσουν να γίνουν ισότιμοι και δημιουργικοί πολίτες*. Έτσι, *«αυτό που χρειάζεται να δοθεί στα άτομα αυτά δεν είναι η επαφή απλώς με ορισμένα κείμενα και τις περιστάσεις μέσα στις οποίες παράγονται, με σκοπό απλώς και μόνον την οικονομική και κοινωνική τους ενδυνάμωση μέσω της αποτελεσματικής χρήσης της γλώσσας, αλλά οι κριτικές εκείνες δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να αξιολογούν την πολιτική, κοινωνική και ιδεολογική διάσταση της γλώσσας και το ρόλο της στη διαμόρφωση της κοινωνικοπολιτικής πραγματικότητας*.

Στο πλαίσιο αυτό οφείλουν να κατανοήσουν ότι οι γλωσσικές μορφές (τρόποι γραφής και προφοράς, μορφολογικές, συντακτικές και λεξιλογικές επιλογές, κειμενικά είδη) λειτουργούν ως ενδείκτες κοινωνικών παραμέτρων και ως μηχανισμοί δόμησης ταυτοτήτων, ιδεολογιών, στάσεων και συμπεριφορών και ότι κατανόηση σημαίνει ικανότητα εντοπισμού όχι μόνο των δηλούμενων αλλά και των υπο-δηλούμενων νοημάτων ενός κειμένου· κατ' επέκταση να συνειδητοποιήσουν ότι κατανόηση σημαίνει στάση «κριτικού αναγνώστη» *απέναντι στις ιδέες του κειμένου και την οργάνωσή τους*.

Παράλληλα, σύμφωνα με το με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το Γυμνάσιο (2011) οι μαθητές/μαθήτριες οφείλουν να κατανοήσουν τις έννοιες της πολυτροπικότητας και της υβριδικότητας των κειμένων που αναδύονται μέσα από τις

τεχνολογίες της πληροφορίας και των πολυμέσων, ώστε να είναι σε θέση να τα αξιολογούν και να τα κρίνουν σωστά.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Ειδικότερα όσον αφορά στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στο συγκεκριμένο σενάριο:

1. Οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται ως παιδαγωγικό μέσο και αξιοποιούνται για αναζήτηση και ανεύρεση ποικίλου περιεχομένου αυθεντικού γλωσσικού υλικού (στη συγκεκριμένη περίπτωση ειδησεογραφικών κειμένων) (Κουτσογιάννης κ.ά. 2011: 18, 43).
2. Οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται ως μέσα πρακτικής γραμματισμού εισάγοντας τη «νέα επικοινωνιακή τάξη πραγμάτων» στο περιεχόμενο της γλωσσικής επικοινωνίας. Οι μαθητές εξοικειώνονται με διαφορετικά ηλεκτρονικά περιβάλλοντα παραγωγής λόγου (Επεξεργαστής κειμένου) για τη συγγραφή και συμπαραγωγή γραπτού λόγου. Όσον αφορά στα ειδησεογραφικά κείμενα που μελετώνται εξοικειώνονται με τις έννοιες της πολυτροπικότητας, της υβριδικότητας και της υπερκειμενικότητας.
3. Οι ΤΠΕ συμβάλλουν στην καλλιέργεια της αντίληψης της μη ουδετερότητας των ηλεκτρονικών χώρων (ηλεκτρονικών ενημερωτικών ιστοσελίδων, ηλεκτρονικών εφημερίδων και ιστολογίων) και του σημαντικού ιδεολογικού φορτίου που αυτοί μπορεί να φέρουν. Στην κατεύθυνση αυτή δεν καλλιεργείται απλά ο λειτουργικός ψηφιακός γραμματισμός αλλά δίνεται κριτική διάσταση στην προσέγγιση του νέου γραμματισμού. Οι μαθητές καλλιεργούν την κριτική τους στάση απέναντι σε ψηφιακές πηγές και ιστολόγια. Απομυθοποιούνται, επομένως, οι υπολογιστές ως ουδέτερα τεχνολογικά μέσα πρακτικής γραμματισμού και γίνεται προσπάθεια συνειδητής σύνδεσής τους με την κοινωνική πραγματικότητα (Κουτσογιάννης & Αλεξίου 2012: 52).

Κείμενα

1. [\[Στατιστικός πίνακας αναγνωστών εφημερίδων στην Ελλάδα\]](#), *Νεοελληνική Γλώσσα Β' Γυμνασίου*, «6^η ενότητα: Παρακολουθώ, ενημερώνομαι και ψυχαγωγούμαι από διάφορες πηγές», σελ.96-97.
2. [«Ένταση στην Ιερισσό»](#), εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 07/03/2013.
3. [«Μάχη στις Σκουριές - Δακρυγόνα και οδοφράγματα - Με αναπνευστικά προβλήματα οι μαθητές \[βίντεο + εικόνες\]»](#), iefimerida, 07/03/201

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1ο δίωρο

Στο πρώτο δίωρο της εφαρμογής εντοπίσαμε και καταγράψαμε τις διαφορές μεταξύ ηλεκτρονικού και «παραδοσιακού» τύπου. Σύμφωνα με την καταγραφή αυτή ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά του ηλεκτρονικού τύπου αλλά και των ηλεκτρονικών σελίδων ενημέρωσης είναι τα εξής: άμεση πληροφόρηση, εύκολη αναζήτηση της είδησης που ενδιαφέρει και εύκολη πρόσβαση σε αυτήν, εύκολη αποθήκευση (δυνατότητα εύκολης δημιουργίας αρχείου), δυνατότητα πρόσβασης σε παλαιότερες ειδήσεις (με τη βοήθεια και των υπερσυνδέσεων), πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό που πλαισιώνει την είδηση, δωρεάν πληροφόρηση, δυνατότητα σχολιασμού (εάν δεν έχει απενεργοποιηθεί η σχετική επιλογή), πολλές φορές σύντομο κείμενο για ευκολότερη και γρηγορότερη ανάγνωση.

Σε σύγκριση με τον ηλεκτρονικό τύπο οι μαθητές/μαθήτριες εντόπισαν και ορισμένα χαρακτηριστικά του «παραδοσιακού τύπου»: αναγκαία προϋπόθεση, για να διαβάσουμε εφημερίδες, είναι η αγορά τους (επομένως, πρέπει να βγούμε από το σπίτι μας και να δώσουμε και χρήματα), η αγορά τους δεν είναι δυνατή κάποιες φορές, γιατί εξαντλούνται, η δημιουργία αρχείου είναι δυνατή μέσω της αποδελτίωσης, η αποθήκευση είναι δυνατή αλλά η ηλεκτρονική αποθήκευση είναι περισσότερο ασφαλής, η πρόσβαση σε παλαιότερα φύλλα είναι δύσκολη (οι

εφημερίδες εύκολα πετιούνται ή ανακυκλώνονται), ενώ βασικό χαρακτηριστικό τους είναι η πολυτροπικότητα (φωτογραφίες) όχι όμως στον βαθμό που είναι στον ηλεκτρονικό τύπο.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ	ΕΝΤΥΠΗ ΜΟΡΦΗ
1. Βίντεο+οπτικοακουστικό υλικό	1. Φωτογραφίες
2. Είναι δωρεάν.	2. Είναι επί πληρωμή
3. Εύκολη αποθήκευση-Αρχείο	3. Αποδειξιωθή
4. Δυνατότητα πρόσβασης σε παλαιότερες ειδήσεις.	4. Δυσκολία πρόσβασης σε παλαιότερα φύλλα
5. Άμεση πρόσβαση + εύκολη	→ πετιέται ή ανακυκλώνεται
6. Υπερβύνηση	5. Τρόπιση ή αγορά
	6. Εξαυτλείται

Σύγκριση ηλεκτρονικού-«παραδοσιακού» τύπου

Τέλος, αναφερθήκαμε στις παραλλαγές που μπορεί να λάβει το διαδίκτυο ως μέσο ηλεκτρονικής μαζικής ενημέρωσης (με τη μορφή ηλεκτρονικής εφημερίδας, σελίδα ηλεκτρονικής ενημέρωσης, ιστολογίου, forum κτλ.), γεγονός που συνεπάγεται και αλλαγές στη μορφή και την τυπολογία του ειδησεογραφικού λόγου.

Στη συνέχεια, διαβάσαμε τον [«Στατιστικό πίνακα αναγνωστών εφημερίδων στην Ελλάδα»](#) [Κείμενο 8] που υπάρχει στο σχολικό εγχειρίδιο της *Νεοελληνικής Γλώσσας Β' Γυμνασίου* της 6ης ενότητας και θίξαμε το ζήτημα της ανάγνωσης

εφημερίδων στη χώρα μας. Πιο συγκεκριμένα, θέσαμε το ερώτημα εάν το ποσοστό αναγνωστών που διαβάζει τουλάχιστον μια εφημερίδα παραμένει το ίδιο ή έχει αλλάξει, δεδομένου ότι έχουν περάσει δέκα χρόνια από τη δημοσίευση της σχετικής έρευνας στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία* και καταλήξαμε στο συμπέρασμα πως το πιθανότερο είναι τα ποσοστά να έχουν αλλάξει, καθώς το διαδίκτυο ως πηγή ενημέρωσης κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος συγκριτικά με την εφημερίδα στην έντυπη μορφή. Σε αυτό συμβάλλει και η «οικονομική κρίση», όπως επισήμαναν οι μαθητές και οι μαθήτριες, δεδομένου ότι ο ηλεκτρονικός τύπος δεν «στοιχίζει». Από την άλλη, βέβαια, η εξέλιξη αυτή είχε ως αποτέλεσμα το κλείσιμο πολλών εφημερίδων και εντύπων και την αύξηση του αριθμού των ανέργων που εργάζονταν στο συγκεκριμένο τομέα.

Ακόμη, σχολίασαμε την πρόταση σύμφωνα με την οποία *το χαμηλότερο ποσοστό αναγνωστών συναντούμε στις ηλικίες 13 έως 17 ετών* και αναζητήσαμε τις αιτίες για τις οποίες συμβαίνει αυτό. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των μαθητών-μαθητριών βασικά αίτια του χαμηλού ποσοστού εφήβων αναγνωστών είναι: η έλλειψη χρόνου, άλλα ενδιαφέροντα (π.χ. σπορ, μουσική), το γεγονός ότι διαβάζουν άλλου είδους έντυπα, το γεγονός ότι δεν ενδιαφέρονται για τα οικονομικά και πολιτικά θέματα που μονοπωλούν τις «σοβαρές» εφημερίδες, το γεγονός ότι θεωρούν δυσκολονόητη τη γλώσσα του τύπου, το ότι τα θέματα που προβάλλουν οι εφημερίδες προϋποθέτουν γνώσεις που οι ίδιοι δεν έχουν και τέλος το γεγονός ότι είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με το διαδίκτυο, οπότε προτιμούν να ενημερωθούν δωρεάν και άμεσα από εκεί.

Α) Αίτια χαμηλού ποσοστού εφήβων αναγνωστών και Β) Προϋποθέσεις δημοσίευσης ενός άρθρου

Στη συνέχεια, η συζήτηση προσανατολίστηκε στο ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχουν τα άρθρα που δημοσιεύονται σε μια εφημερίδα και σε μορφή ιδεοθύελλας αναφέρθηκαν τα εξής: πρέπει να είναι κατανοητά, ευπρεπή, κατάλληλα, σύμφωνα με τα συμφέροντα της εφημερίδας, αντικειμενικά, ενδιαφέροντα. Εμβαθύνουμε στις έννοιες «κατάλληλα», «κατανοητά» και «ευπρεπή». Οι μαθητές/μαθήτριες τόνισαν σχετικά ότι τα άρθρα θα πρέπει να έχουν το κατάλληλο δημοσιογραφικό ύφος που το προσδιόρισαν ως επίσημο, κατάλληλη γλώσσα που την προσδιόρισαν ως επίσημη και ταυτόχρονα κατανοητή, κατάλληλο περιεχόμενο που σημαίνει ότι θα προκαλεί το ενδιαφέρον των αναγνωστών, αλλά και θα υπακούει στους κανόνες δημοσιογραφικής δεοντολογίας, σύμφωνα με τους οποίους τα όσα γράφονται πρέπει να βασίζονται σε έγκυρες πηγές, χωρίς να «κιτρινίζουν» και να προσβάλλουν ανθρώπους και χωρίς να διαστρεβλώνουν γεγονότα.

Στη συνέχεια, εμβαθύνουμε στους χαρακτηρισμούς «αντικειμενικά» και «σύμφωνα με τα συμφέροντα» και οι μαθητές/τριες τόνισαν σχετικά πως όλες οι εφημερίδες υποστηρίζουν ότι είναι αντικειμενικές, αλλά στην πραγματικότητα εξυπηρετούν συμφέροντα (τα «κόμματα», είπαν χαρακτηριστικά). Έτσι, μιλήσαμε για την ιδεολογία, τη γραμμή της εφημερίδας, η οποία απευθύνεται σε ένα συγκεκριμένο κοινό. Άρα, συμπεράναμε πως και τα άρθρα που δημοσιεύονται πρέπει να είναι σύμφωνα με τη «γραμμή», την ιδεολογία της εφημερίδας, διαφορετικά η ομάδα σύνταξης τα κόβει ή προσπαθεί να τα προσαρμόσει στη «γραμμή» που έχει χαραχτεί από την εφημερίδα και η οποία «χαράσσεται» συνεχώς και σε συνεχή διάδραση με το κοινό της. Αυτή η διαδραστική σχέση εφημερίδας-κοινού επιβάλλει και την επιλογή και δημοσίευση συγκεκριμένων ιδεολογικά άρθρων και σε άλλες περιπτώσεις καθορίζει την επεξεργασία και τις αλλαγές που μπορεί να υποστεί ένα άρθρο από τη στιγμή που παραδίδεται από τον δημοσιογράφο (αλλαγές στον τίτλο και στο ύφος, γλωσσικές επεμβάσεις στο κείμενο που μπορεί να αφορούν σε αντικατάσταση ή αφαίρεση λέξεων, αφαίρεση αποσπασμάτων κτλ.).

Για να συνδεθούν οι παραπάνω διαπιστώσεις με την πραγματικότητα των μαθητών/μαθητριών δόθηκαν παραδείγματα από την καθημερινή τους ζωή, όπως για παράδειγμα με ποιο κριτήριο επιλέγουν να διαβάσουν μια συγκεκριμένη αθλητική εφημερίδα (σίγουρα η ομάδα που υποστηρίζουν καθορίζει και την επιλογή τους) ή με ποιο κριτήριο επιλέγουν να δουν ένα συγκεκριμένο δελτίο ειδήσεων (σίγουρα η ηλικία τους τους προσανατολίζει σε μια επιλογή που θα διαφέρει από αυτήν των γονιών τους). Άρα, η ιδεολογία τους καθορίζει αυτά που επιλέγουν να δουν ή να διαβάσουν και αντίστροφα τα όσα βλέπουν και διαβάζουν είναι φορείς ιδεολογίας και μπορούν να επηρεάσουν τη στάση τους απέναντι σε πρόσωπα και καταστάσεις.

Ακολούθησε η επίσκεψη στην πρώτη σελίδα δύο ηλεκτρονικών εφημερίδων, σε αυτήν της ηλεκτρονικής εκδοχής της ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ (www.Kathimerini.gr) και σε αυτήν της ηλεκτρονικής εφημερίδας iefimerida (www.iefimerida.gr). Έγιναν σχόλια

από τους μαθητές/μαθήτριες με τη χρήση καθοδηγούμενου διαλόγου και με βάση τα όσα προέβλεπε η συντάκτρια του σεναρίου. Σχετικά με την ηλεκτρονική ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ παρατηρήθηκαν τα εξής: χρώματα ουδέτερα που παραπέμπουν σε ένα σοβαρό έντυπο, απουσία διαφημίσεων, δυνατότητες αναζήτησης άρθρων και σύνδεσης με μέσα κοινωνικής δικτύωσης (facebook, twitter, google+, inshare), δυνατότητα αποθήκευσης και εκτύπωσης άρθρων (βλ. επιλογή αποθηκευμένα άρθρα). Επισημάνθηκε, ακόμη, η στενή σχέση μεταξύ της ηλεκτρονικής και της έντυπης έκδοσης της εφημερίδας (υπάρχει επιλογή για έντυπη έκδοση και η εφαρμογή e-paper application για την ανάγνωσή της αλλά και English edition καθώς και σχετική διαφήμιση για προσφορές της «Κ»). Παρατηρήσαμε, ακόμη, τη δομή της εφημερίδας (στήλες με διαφορετική θεματολογία, οι οποίες έχουν τις δικές τους υποστήλες).

Επισκεφτήκαμε το [άρθρο](#) της ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ που προοριζόταν για την αποδόμηση και σχολιάσαμε την πολυτροπικότητα του (μία φωτογραφία που συνοδεύει το κείμενο), την έλλειψη υπερσύνδεσης καθώς και μια σημαντική έλλειψη, το γεγονός δηλαδή ότι η επιλογή για τα σχόλια είναι απενεργοποιημένη. Τέλος, μελετήσαμε την ένταξη του άρθρου σε συγκεκριμένη στήλη (επικαιρότητα, Ελλάδα) και την πηγή του που αναγράφεται ως [ΑΜΠΕ](#) (χρήση αρκτικόλεξου για το Αθηναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων). Υπενθυμίσαμε ότι, για να αναδημοσιεύει η εφημερίδα on line ειδησεογραφικό κείμενο της συγκεκριμένης πηγής, θεωρεί την πηγή αυτή έγκυρη.

Παράλληλα, εντοπίστηκαν και πάλι (ειδικότερα αυτή τη φορά) και οι διαφορές της έντυπης μορφής της εφημερίδας σε σχέση με την ηλεκτρονική μορφή: η πρώτη ύλη της έντυπης εφημερίδας είναι χαρτί, η αποθήκευσή της είναι περισσότερο δύσκολη καθώς και η αρχειοθέτηση, δεν υπάρχει δυνατότητα αποθήκευσης και εκτύπωσης των άρθρων αλλά υπάρχει η δυνατότητα αναπαραγωγής (π.χ. φωτοτυπία). Επιπλέον, η πολυτροπικότητα είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα και της έντυπης

μορφής όχι όμως και η υπερκειμενικότητα (αδύνατη η υπερσύνδεση). Η άμεση και παράλληλη αναζήτηση άρθρων με ορισμένη θεματολογία είναι πολύ πιο δύσκολη έως αδύνατη στην έντυπη μορφή της εφημερίδας. Τέλος, η θεματολογία δεν είναι ίδια (βλ. στήλες φωτογραφία, video στην ηλεκτρονική μορφή).

Στη συνέχεια ακολούθησαν οι επισημάνσεις για τη μορφή της ηλεκτρονικής εφημερίδας *iefimerida*: χρώματα ουδέτερα με ιδιαίτερη έμφαση στο μπλε χρώμα για τη στήλη ΕΛΛΑΔΑ, απουσία διαφημίσεων, δυνατότητες προσαρμοσμένης αναζήτησης άρθρων μέσω της μηχανής google, σύνδεση με μέσα κοινωνικής δικτύωσης (facebook, twitter, google+, youtube, inshare), δυνατότητα αποθήκευσης εκτύπωσης, αποστολής με e-mail άρθρων και εμφάνισής τους με μεγαλύτερη σε μέγεθος γραμματοσειρά και σε σχέση με τη δομή στήλες με διαφορετική θεματολογία και στήλη με τα πιο δημοφιλή .

Σχολιάστηκε ακόμη το γεγονός ότι στο [άρθρο](#) της συγκεκριμένης εφημερίδας που προοριζόταν για αποδόμηση υπάρχει υπερσύνδεση με άλλα σχετικής θεματολογίας άρθρα καθώς και η πολυτροπικότητα του (πλούσιο φωτογραφικό υλικό αλλά και video από τα επεισόδια) και επισημάνθηκε η σχετική σημείωση στο τέλος του άρθρου («Την ίδια στιγμή στο twitter ανεβαίνουν συνεχώς φωτογραφίες από την περιοχή»), γεγονός που φανερώνει τη στενή διασύνδεση της συγκεκριμένης εφημερίδας με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Παρατηρήθηκε, ωστόσο, ότι δεν υπάρχουν σχόλια.

Σε σύγκριση με το συνταγμένο σενάριο μέχρι το συγκεκριμένο σημείο στην εφαρμογή δεν παρατηρούνται μεγάλες αποκλίσεις. Βέβαια, ο προβλεπόμενος χρόνος για την εισαγωγική φάση-αφόρμηση (1 ώρα) κρίθηκε ως μη αρκετός και για τον λόγο αυτό η φάση αυτή επεκτάθηκε κατά μία ώρα. Παρά τη μεγαλύτερη διάρκεια, ωστόσο, δεν μελετήθηκαν όλα τα κείμενα που προβλέπονταν. Πιο συγκεκριμένα, δεν διαβάστηκε στην ολομέλεια και το κείμενο 2 από το *Τετράδιο Εργασιών της Νεοελληνικής Γλώσσας Β' Γυμνασίου* με τίτλο [\[Η οθόνη του υπολογιστή δεν](#)

[αντικαθιστά την εφημερίδα](#)] και δεν τέθηκε το ερώτημα που τίγει και ο τίτλος του κειμένου «γιατί η οθόνη του υπολογιστή δεν αντικαθιστά την εφημερίδα» ούτε και μελετήθηκε η κριτική που άσκησαν δύο ιστοσελίδες στην εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ για τον διαφορετικό τρόπο κατασκευής του ίδιου γεγονότος στην ελληνική και στην αγγλική έκδοση της εφημερίδας μέσα από διαφορετικές γλωσσικές επιλογές, έτσι ώστε να γίνει αντιληπτό το γεγονός ότι η γλώσσα μπορεί να κατασκευάσει ένα γεγονός με διαφορετικούς τρόπους.

2ο δώρο

Το επόμενο 2ο δώρο συνεχίσαμε την εφαρμογή με την αποδόμηση των ειδησεογραφικών άρθρων. Λόγω τεχνικής βλάβης δεν είχαμε διαδίκτυο και έτσι μελετήσαμε τα κείμενα από φωτοτυπίες. Υπενθυμίσαμε ότι κάθε εφημερίδα παρά το γεγονός ότι κουνάει τη σημαία της αντικειμενικότητας έχει μια «γραμμή», μια ιδεολογική τοποθέτηση που μπορούμε να αναγνωρίσουμε πίσω από τις λέξεις. Επίσης, προσπαθήσαμε να ορίσουμε τι αποτελεί είδηση. Τονίσαμε ότι δεν είναι είδηση το ότι «ο ήλιος ανέτειλε σήμερα», θα ήταν όμως είδηση το αντίθετο. Άρα, είδηση είναι οτιδήποτε αποτελεί εκτροπή από το συνηθισμένο, «κάτι απρόσμενα θετικό ή αρνητικό», όπως είπαν τα παιδιά. Βέβαια, θίξαμε και το γεγονός ότι αυτό που είναι είδηση καθορίζεται και από το είδος της εφημερίδας. Εάν είναι «κουτσομπολίστικη» θα δημοσιεύει άλλες ειδήσεις, εάν είναι αθλητική άλλες κοκ. Δυστυχώς, δεν είχαμε τη δυνατότητα να επισκεφτούμε τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων (<http://www.frontpages.gr/>), ώστε οι μαθητές/ μαθήτριες να διαπιστώσουν ότι για κάθε εφημερίδα «είδηση» είναι αυτό που θεωρεί με βάση την ιδεολογία της ότι αποτελεί απόκλιση από ό,τι είναι κοινωνικά ή πολιτισμικά αναμενόμενο και ότι για τον λόγο αυτό τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων είναι διαφορετικά.

Την πρώτη ώρα έγινε η αποδόμηση του πρώτου άρθρου και τη δεύτερη ώρα του δεύτερου άρθρου. Η αποδόμηση έγινε με βάση το [κοινό φύλλο εργασίας της ολομέλειας](#) και έγιναν παρατηρήσεις: α) σχετικά με τη δομή της είδησης ως αφηγηματικής κατασκευής με βάση το μοντέλο των Labov & Bell: τίτλος, περίληψη, στοιχεία προσανατολισμού, εξέλιξη της δράσης, αποτελέσματα ή επίλυση, κλείσιμο (αν υπάρχει) αλλά και β) σχετικά με την είδηση ως ιδεολογική κατασκευή (αξιολόγηση ρητή ή υπόρρητη).

Σχετικά με το πρώτο άρθρο έγινε σχολιασμός του τίτλου «Ένταση στην Ιερισσό», ο οποίος χαρακτηρίστηκε μετριοπαθής. Με βάση τον τίτλο οι μαθητές /μαθήτριες παρατήρησαν ότι ως αναγνώστες αναμένουμε από τον αρθρογράφο να μας παρουσιάσει τα γεγονότα εκείνα που προκάλεσαν την ένταση στην Ιερισσό, γεγονότα που για την εφημερίδα αποτελούν «είδηση», εκτροπή, δηλαδή, από τα αναμενόμενα. Επομένως, ο τίτλος προκαλεί αγονία στους αναγνώστες, δεν περιέχει ωστόσο, κάποια αξιολογική κρίση απέναντι στα γεγονότα.

Εντοπίστηκαν στοιχεία προσανατολισμού στον τίτλο και διάσπαρτα στο κείμενο (τόπος: Ιερισσός Χαλκιδικής, σχολείο, Κέντρο Υγείας-χρόνος: 7/3/2013-πρωταγωνιστές πολλοί) και παρατηρήθηκε ότι, ενώ θα αναμέναμε στην πρώτη παράγραφο την περίληψη των γεγονότων, όπως επιβάλλει η δομή της ανεστραμμένης πυραμίδας, ο αρθρογράφος επιλέγει να προτάξει τα αποτελέσματα και τον πιθανό τρόπο επίλυσης τους, προκειμένου να αποκατασταθεί η τάξη στην περιοχή. Αυτό και μόνο το γεγονός αποδεικνύει πόσο μεγάλη σημασία για τον αρθρογράφο έχει η αποκατάσταση της ηρεμίας στον τόπο των γεγονότων. Άλλωστε, παρατηρήθηκε ότι οι επιπτώσεις των επεισοδίων παρουσιάζονται με τρόπο κατευναστικό, γεγονός που σημαίνει ότι ο αρθρογράφος δεν επιθυμεί να προκαλέσει περαιτέρω εντάσεις («**υπό έλεγχο**» είναι η κατάσταση των παιδιών, «τρία άτομα μεταφέρθηκαν με **μικροπροβλήματα**», «Στο Νοσοκομείο δεν έχει διακομιστεί **κανείς**», «η κατάσταση

φαίνεται ελεγχόμενη», «κάποια παιδιά αντιμετώπισαν αναπνευστικά προβλήματα αλλά δεν χρειάστηκε να τα πάνε **ούτε καν** στο Κέντρο Υγείας»).

Σχετικά με την εξέλιξη της δράσης παρατηρήθηκε ότι δεν ακολουθείται η χρονική ακολουθία των γεγονότων, καθώς πρώτα έχουμε την κορύφωση της εξέλιξης της δράσης («ένας γιατρός πήγε στο σχολείο όπου έπεσαν τα δακρυγόνα») και στη συνέχεια τον τρόπο με τον οποίο αυτή κλιμακώθηκε, ενώ τα γεγονότα παρουσιάζονται μέσα από διαφορετικές οπτικές-πηγές και μέσα από τον ευθύ λόγο διαφόρων προσώπων. Κατά συνέπεια, όπως επισημάνθηκε, με τον τρόπο αυτό ο συντάκτης θέλει να εξασφαλίσει την αποστασιοποίησή του και να μην προβεί σε εξωτερική αξιολόγηση και ρητό σχολιασμό των όσων συνέβησαν. Υπογραμμίστηκε όμως ότι η επιλογή του συντάκτη να μεταφέρει τον λόγο των συγκεκριμένων προσώπων αποτελεί ένα είδος εσωτερικής αξιολόγησης και υποδηλώνει και τη δική του ιδεολογική τοποθέτηση, σύμφωνα με την οποία επεισόδια, όπως αυτά που περιγράφονται στο άρθρο του, απειλούν την ομαλή ζωή και την οικονομία της περιοχής, ενώ αυτό που προέχει τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή είναι η αποκατάσταση της τάξης.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

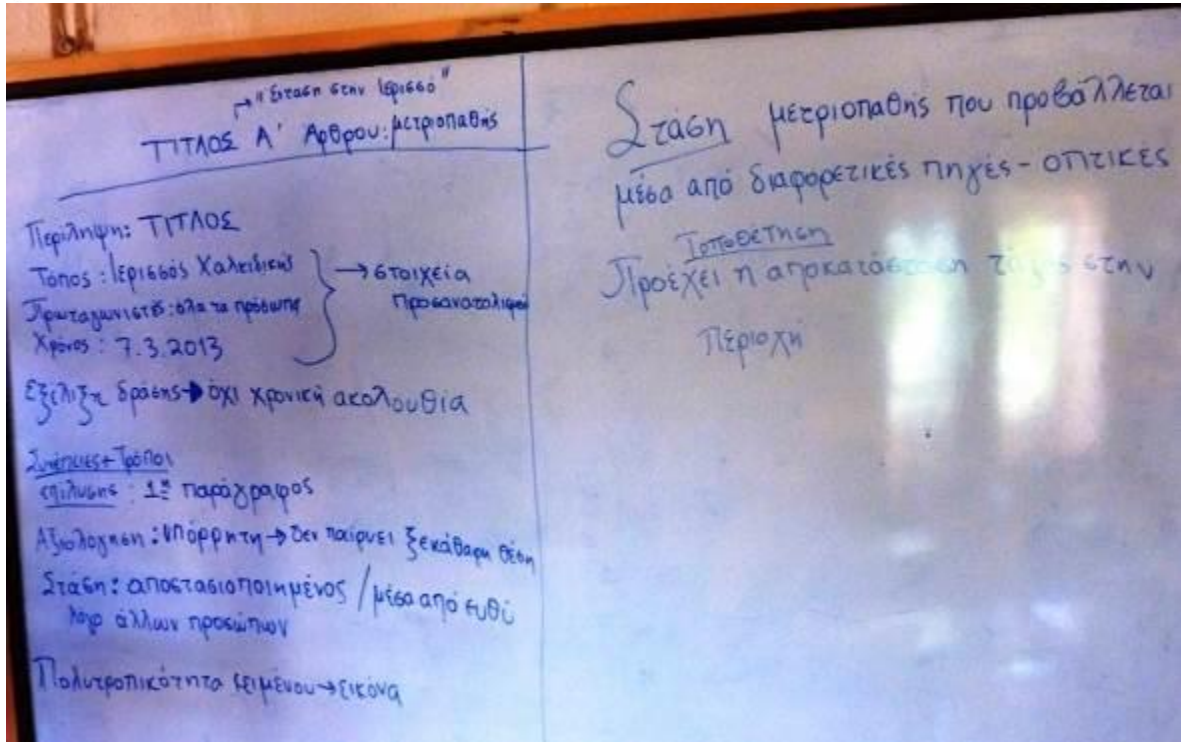

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Αποδόμηση πρώτου άρθρου

Ακολούθησε η αποδόμηση του δεύτερου άρθρου από την ηλεκτρονική εφημερίδα iefimerida. Σχολιάστηκε ο τίτλος «Μάχη στις Σκουριές - Δακρυγόνα και οδοφράγματα - Με αναπνευστικά προβλήματα οι μαθητές [βίντεο + εικόνες]», ο οποίος, όπως ειπώθηκε, είναι δραματικός, περιγραφικός, μεταφορικός και παραπέμπει στο «πολεμικό» κλίμα της περιοχής. Σχολιάστηκε και πάλι η πολυτροπικότητα του κειμένου που συνοδεύεται από βίντεο και εικόνες, τις οποίες μάλιστα ανεβάζουν οι πρωταγωνιστές των γεγονότων. Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις των μαθητών/μαθητριών ο τίτλος συνοψίζει τα γεγονότα, αλλά και δίνει το ιδεολογικό στίγμα του αρθρογράφου, ο οποίος υπονοεί πως στις Σκουριές γίνεται ένας πόλεμος, που αποτελεί για μας τους αναγνώστες «είδηση».

Η περίληψη των γεγονότων συνεχίζεται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου και η εξέλιξη της δράσης δεν ακολουθεί τη χρονολογική σειρά των γεγονότων,

δηλαδή τα γεγονότα δεν παρουσιάζονται με τη σειρά που έλαβαν χώρα. Γενικά, παρατηρήθηκε πως το άρθρο δομείται ως ανεστραμμένη πυραμίδα, προκειμένου να κεντρίσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη (συμπύκνωση είδησης στην αρχή και στη συνέχεια περισσότερο αναλυτική αφήγηση).

Στοιχεία προσανατολισμού βρέθηκαν διάσπαρτα σε όλο το κείμενο: «Σκουριές», Ιερισσός Χαλκιδικής, σχολείο Ιερισσού, εκκλησία Ιερισσού, ενώ ως πρωταγωνιστές προβάλλονται οι κάτοικοι του χωριού, τα ΜΑΤ, οι μαθητές, οι γιατροί που πρόσφεραν τις πρώτες βοήθειες. Ως στοιχείο προσανατολισμού επισημάνθηκε από τη διδάσκουσα και το απόσπασμα που αναφέρεται στο τι έγινε πριν την εξέλιξη των αφηγούμενων γεγονότων (εμπρηστική επίθεση στα μεταλλεία). Το αποτέλεσμα και οι επιπτώσεις των αφηγούμενων γεγονότων εντοπίστηκαν στη δεύτερη παράγραφο και στην τρίτη παράγραφο («με αποτέλεσμα οι μαθητές να αντιμετωπίσουν αναπνευστικά προβλήματα» και «πήγαν γιατροί, προκειμένου να προσφέρουν τις πρώτες βοήθειες στα παιδιά»).

Γενικά παρατηρήθηκε ότι στο κείμενο δεν υπάρχει εξωτερική αξιολόγηση, δηλαδή ο συντάκτης του κειμένου δεν εκφράζει ρητά την αρνητική του στάση απέναντι στη δράση των αστυνομικών δυνάμεων. Ωστόσο, σε όλο το κείμενο υποβόσκει μια υπόρρητη εσωτερική αξιολόγηση. Πιο συγκεκριμένα, εντοπίστηκαν αρνητικά φορτισμένες ονοματικές και ρηματικές φράσεις που αναφέρονται στη δράση των ΜΑΤ (δακρυγόνα έπεσαν «ακόμη και σε σχολείο», «Τα ΜΑΤ έκαναν χρήση δακρυγόνων που χτύπησαν το σχολείο της περιοχής»), ενώ τονίστηκε ότι μέσω της επαναδιατύπωσης/επανάληψης επιβεβαιώνεται η έμφαση που θέλει να προσδώσει ο αρθρογράφος στο συγκεκριμένο γεγονός.

Βέβαια, ο αρθρογράφος δείχνει την αποστασιοποίηση του απέναντι στα αφηγούμενα γεγονότα, τα οποία παρουσιάζει από διαφορετικές εξωτερικές πηγές και διαφορετικές οπτικές γωνίες μέσα από τον ευθύ λόγο διάφορων προσώπων.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

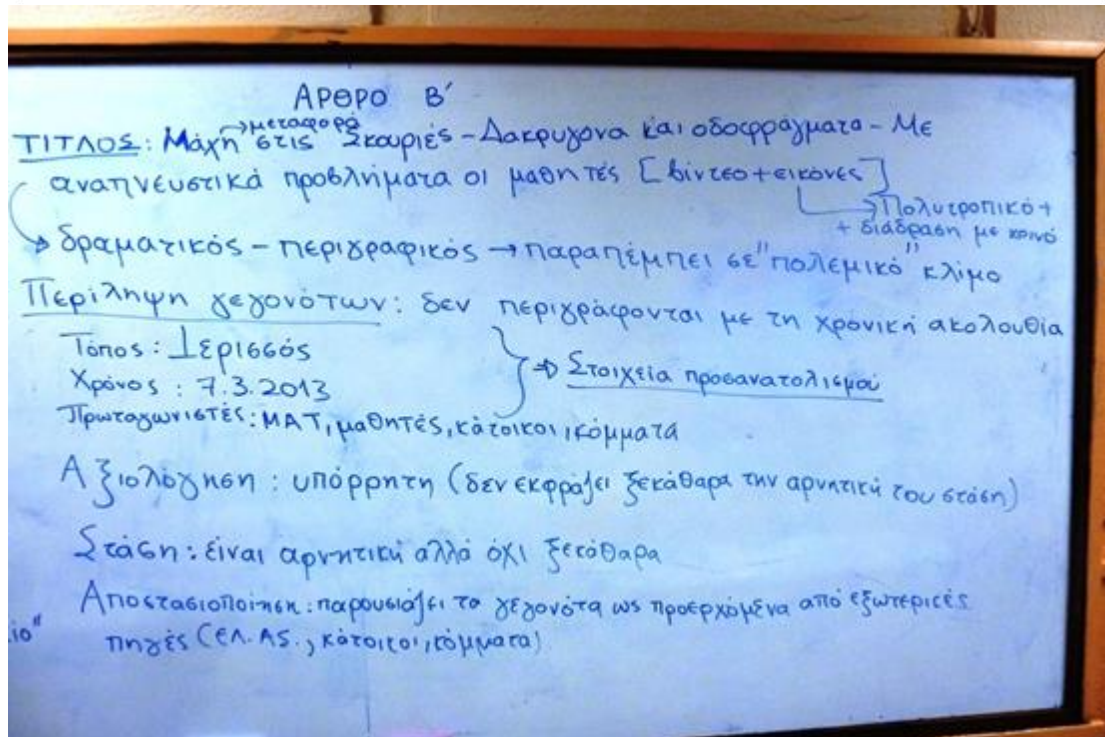
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

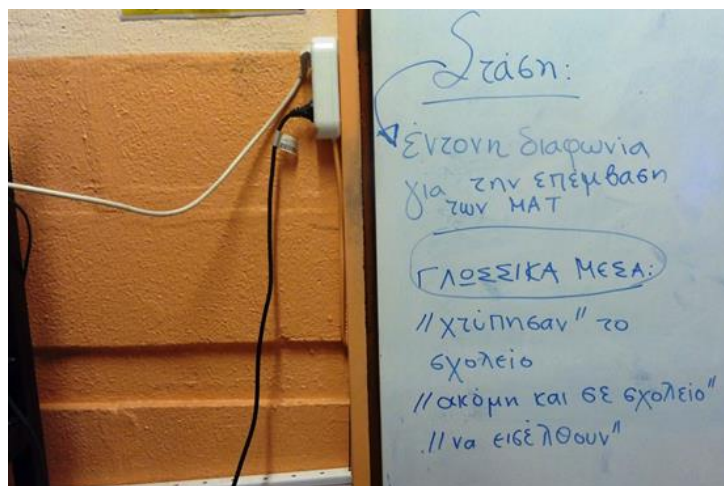
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
πρόγραμμα για την ανάπτυξη

Αποδόμηση δεύτερου άρθρου

Σχόλια δεύτερου άρθρου

Μετά την αποδόμηση και των δύο κειμένων έγινε η σύγκρισή τους. Ιδιαίτερος λόγος έγινε για την απόσταση που προσπαθούν να κρατήσουν οι δύο δημοσιογράφοι

μεταφέροντας τα γεγονότα μέσα από τον ευθύ λόγο τρίτων προσώπων και για την υπόρρητη αξιολόγηση που κάνουν (μέσα από τη συγκεκριμένη επιλογή των λόγων που μεταφέρουν και διάφορα άλλα γλωσσικά μέσα).

Επίσης, καταλήξαμε σε συμπεράσματα για το τι αποτελεί «είδηση» για τον κάθε αρθρογράφο. Για τον πρώτο «είδηση» είναι το γεγονός ότι η κατάσταση στη Χαλκιδική έχει εκτραχυνθεί, με αποτέλεσμα να επείγει η ανεύρεση κάποιας λύσης, διαφορετικά η περιοχή θα πληγεί τουριστικά και οικονομικά, ενώ για τον δεύτερο είδηση αποτελεί η βίαιη επέμβαση των ΜΑΤ στην περιοχή. Επομένως, με βάση αυτό που θεωρούν είδηση, διαμορφώνεται και η αξιολόγηση τους και η τοποθέτησή τους ειδησεογραφικά.

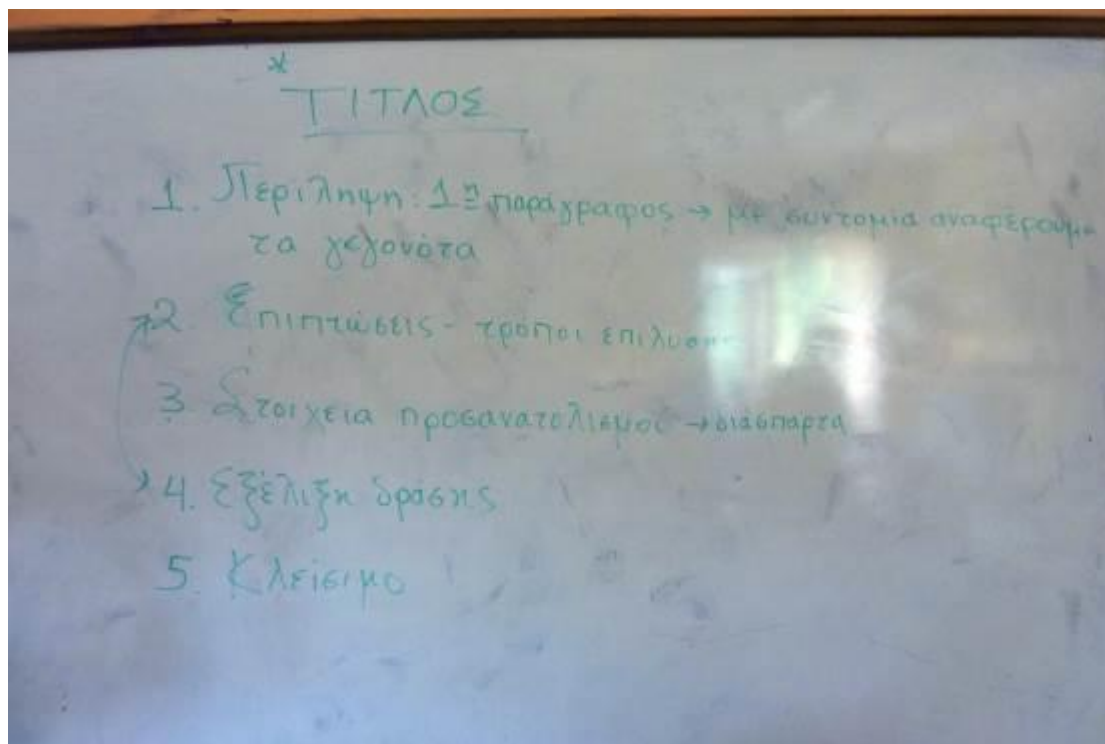
Τέλος, αναφερθήκαμε και στην πολυτροπικότητα των ηλεκτρονικών δημοσιογραφικών άρθρων και στη διάδρασή τους με το κοινό (μπορεί να γίνει σχολιασμός, αν δεν είναι απενεργοποιημένη η επιλογή). Σχολιάσαμε ιδιαίτερα ότι στο δεύτερο άρθρο τονίζεται το γεγονός ότι «την ίδια στιγμή στο twitter ανεβαίνουν συνεχώς φωτογραφίες από την περιοχή» και αναφερθήκαμε στην αλληλεπίδραση κοινού-ηλεκτρονικού μέσου.

Γενικά, η αποδόμηση των κειμένων κύλησε ομαλά ως διαδικασία με βάση τις ερωτήσεις του φύλλου εργασίας και την καθοδήγηση της διδάσκουσας. Ο χρόνος όμως δεν ήταν αρκετός, για να προχωρήσουμε και στη μελέτη του τρόπου που αφηγούνται τα ίδια γεγονότα η ενημερωτική ιστοσελίδα www.koutipandoras.gr και το ηλεκτρονικό ενημερωτικό και ψυχαγωγικό περιοδικό lifo, όπως προβλεπόταν από το συνταγμένο σενάριο. Εκτιμάται, ότι η μελέτη των κειμένων αυτών θα σήμαινε την επέκταση του σεναρίου κατά μία ώρα ακόμη.

Το τρίτο δίωρο ακολούθησε η μετασχηματισμένη πρακτική με τη συγγραφή άρθρων σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο από ομάδες με βάση [φύλλα εργασίας](#) που μοιράστηκαν με κοινό θέμα ανά δύο ομάδες. Για ανατροφοδότηση η διδάσκουσα έγραψε στον πίνακα στοιχεία που επισημάνθηκαν κατά την ανοιχτή

διδασκαλία και αφορούν στον τρόπο κατασκευής ενός άρθρου και στην αξιολόγησή του από τον συντάκτη, προκειμένου να γίνει αντιληπτή η ιδεολογική του τοποθέτηση. Για τη συγγραφή των [άρθρων](#) εξαντλήθηκε το δίωρο.

Δομή άρθρου

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α. ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ

1. Ποιο γεγονός θεωρεί ο συντάκτης του κειμένου ως «είδηση» που πρέπει να αφηγηθεί στο κοινό και για ποιο λόγο;
2. Ποιος είναι ο ρόλος του τίτλου στο άρθρο; Υπάρχει κάποιου είδους αξιολόγηση (αρνητική ή θετική) στον τίτλο σχετικά με το αφηγούμενο γεγονός;
3. Α) Ποιες πληροφορίες μας δίνει ο συντάκτης του κειμένου στην πρώτη παράγραφο του κειμένου; Β) Οι πληροφορίες αυτές συνοψίζουν το περιεχόμενο του άρθρου του και συνδέονται με τον τίτλο του;
4. Α) Ποιες πληροφορίες μας δίνονται σχετικά με τον τόπο, τον χρόνο και τους πρωταγωνιστές των γεγονότων; Β) Οι πληροφορίες αυτές είναι συγκεντρωμένες σε ένα συγκεκριμένο σημείο του ειδησεογραφικού κειμένου ή είναι διάσπαρτες;
5. Α) Η αφηγούμενη εξέλιξη της δράσης ακολουθεί τη χρονική ακολουθία των γεγονότων ή παρατηρούνται επαναλήψεις και αναδρομές; Β) Για ποιο λόγο γίνεται αυτό;
6. Α) Ποιες πληροφορίες μας δίνει ο συντάκτης σχετικά με τις συνέπειες των αφηγούμενων γεγονότων και πιθανούς τρόπος επίλυσης για αποκατάσταση της ισορροπίας; Β) Σε ποιο σημείο του άρθρου γίνεται αυτό;
7. Υπάρχει κλείσιμο στο άρθρο όπου ο συντάκτης, αφού τερματίσει την εξέλιξη της δράσης και τα αποτελέσματά της, εκφράζει ρητά τη στάση του (θετική ή αρνητική) απέναντι στα γεγονότα;
8. Α) Ο συντάκτης επιχειρεί να κρατήσει αποστασιοποιημένη στάση απέναντι στα γεγονότα; Β) Με ποιο τρόπο το κάνει αυτό;
9. Η αξιολόγηση των γεγονότων γίνεται άμεσα (με ρητό σχολιασμό του συντάκτη) ή έμμεσα;

10. Ποια γλωσσικά μέσα επιλέγει ο συντάκτης για την αξιολόγηση;

11. Η αξιολόγηση αυτή σε ποια ιδεολογική τοποθέτηση του συντάκτη παραπέμπει και ποια συμπεράσματα μπορούμε να βγάλουμε για την ιδεολογία της εφημερίδας;

Αφού απαντηθούν οι ερωτήσεις κάνουμε γενικές παρατηρήσεις **α)** σχετικά με τη δομή της είδησης ως αφηγηματικής κατασκευής με βάση το μοντέλο των Labov & Bell: τίτλος, περίληψη, στοιχεία προσανατολισμού (διάσπαρτα), εξέλιξη της δράσης (δεν ακολουθεί τη χρονική ακολουθία των γεγονότων), αποτελέσματα ή επίλυση (προτάσσονται στην περίληψη), κλείσιμο (εμπλοκή του συντάκτη και αξιολόγηση του γεγονότος σε σύνδεση με την πραγματικότητα) αλλά και **β)** σχετικά με την είδηση ως ιδεολογική κατασκευή (αξιολόγηση ρητή ή υπόρρητη).

B. ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΜΑΔΩΝ

Αφού μελετήσαμε τον τρόπο με τον οποίο κατασκευάζεται η είδηση αφηγηματικά και ιδεολογικά θα «κατασκευάσετε» την ίδια είδηση μέσα από διαφορετικές οπτικές που θα αναδεικνύουν και διαφορετικές ιδεολογικές τοποθετήσεις. Για τη σύνταξη των κειμένων σας θα αξιοποιήσετε όσα μάθαμε για την είδηση ως αφηγηματική και ιδεολογική κατασκευή στη προηγούμενη φάση.

ΟΜΑΔΕΣ 1 & 2 : Είστε εκπρόσωποι των εργαζομένων στα Μεταλλεία Χρυσού στις Σκουριές και εκδίδετε ένα δελτίο τύπου που δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα της εταιρείας [Ελληνικός Χρυσός](#) με θέμα τα επεισόδια στην Ιερισσό.

ΟΜΑΔΕΣ 3 & 4 : Είστε μαθητές/μαθήτριες του Γυμνασίου-Λυκείου της Ιερισσού και γράφετε ένα άρθρο με θέμα τα επεισόδια στην Ιερισσό, προκειμένου να δημοσιευτεί στην [ιστοσελίδα](#) του σχολείου σας.

ΟΜΑΔΕΣ 5&6: Είστε εκπρόσωποι του Παρατηρητηρίου Μεταλλευτικών Δραστηριοτήτων και γράφετε ένα άρθρο με θέμα τα επεισόδια στην Ιερισσό, προκειμένου να δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα του [Παρατηρητηρίου](#).

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Σε μια άλλη εκδοχή του σεναρίου η ανάλυση της είδησης ως αφηγηματικής και ιδεολογικής κατασκευής θα μπορούσε να επεκταθεί και στον τηλεοπτικό λόγο. Οι μαθητές/μαθήτριες θα μπορούσαν να αποδομήσουν τον τρόπο δομής, παρουσίασης κατασκευής και αξιολόγησης (ρητής ή υπόρρητης) μιας συγκεκριμένης είδησης από διαφορετικά τηλεοπτικά κανάλια και στη συνέχεια να μετασχηματίσουν την είδηση σε ένα καινούριο επικοινωνιακό πλαίσιο.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η δυσκολία του συγκεκριμένου άρθρου εντοπίστηκε στο να κατανοήσουν οι μαθητές/μαθήτριες ότι, ακόμη και ένα άρθρο που φαίνεται αντικειμενικό «κρύβει» την αξιολόγηση του συντάκτη του απέναντι στα γεγονότα που αποτελούν την είδηση, αξιολόγηση η οποία μπορεί να ανιχνευτεί είτε σε ορισμένες γλωσσικές και δομικές επιλογές του είτε στον λόγο των προσώπων που επιλέγει, για να μεταφέρουν τα γεγονότα στους αναγνώστες δηλώνοντας ταυτόχρονα τη δική του αποστασιοποίηση. Με την εφαρμογή του σεναρίου αυτού, επομένως, έγινε το πρώτο βήμα, για να γίνουν οι μαθητές/μαθήτριες «κριτικοί» αναγνώστες.

Επιπλέον, κατά τη φάση της συγγραφής των κειμένων οι μαθητές/μαθήτριες ζητούσαν συνεχώς διευκρινίσεις για το πώς θα υιοθετήσουν μια διαφορετική οπτική στο κείμενο που έπρεπε δημιουργήσουν με βάση τις οδηγίες του φύλλου εργασίας, αλλά τελικά κατανόησαν, όπως φάνηκε και από τα γραπτά τους, τι σημαίνει «υιοθετώ διαφορετική οπτική γωνία ανάλογα με το επικοινωνιακό πλαίσιο».

Τέλος, κατά την εφαρμογή αντιμετωπίστηκαν δυσκολίες τεχνικής φύσεως. Η αδυναμία πρόσβασης στο διαδίκτυο κατά τη φάση της αποδόμησης οδήγησε στη μελέτη των κειμένων από φωτοτυπία και η αδυναμία πρόσβασης στο εργαστήριο της πληροφορικής κατά τη φάση της μετασηματισμένης πρακτικής οδήγησε στη δημιουργία κειμένων μονοτροπικών, με αποτέλεσμα να μην εφαρμοστεί στην πράξη από τους μαθητές αυτό που ορίσαμε στην τάξη ως πολυτροπικότητα του ειδησεογραφικού κειμένου.

Γενικά, κρίνεται ότι η συγκεκριμένη εφαρμογή συνέβαλε στην ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας των μαθητών/μαθητριών και στην καλλιέργεια δεξιοτήτων που θα τους χαρακτηρίζουν στο μέλλον ως ενεργούς πολίτες (Κουτσογιάννης 2012: 7) και ως κριτικά υποκείμενα που θα αντιστέκονται σε οποιαδήποτε απόπειρα χειραγώγησής τους.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρχάκης, Α. & Τσάκωνα, Β. Διαβάζοντας ειδησεογραφικά άρθρα στη Γ2. Στο *Διαδρομές στη διδασκαλία της νέας ελληνικής σε αλλόγλωσσους στην Ελλάδα*.

<http://elearning.greek-language.gr/mod/resource/view.php?id=307>

[07.03.2014]

Fairclough, N. 1988. *Language and Power*. London: Longman.

Kalantzis, M. & Cope, B. 2001. Πολυγραμματισμοί. *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*: 214-216.

http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_e2/index.html

[07.03.2014]

Κουτσογιάννης, Δ. & Μ. Αλεξίου. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

[http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/anaptuxe_senarion -
_glossa_deuterothmia_ekpaideuse..pdf](http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/anaptuxe_senarion_-_glossa_deuterothmia_ekpaideuse..pdf)

[07.03.2014]

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης. Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ.

Μπουτουλούση, Ε. 2001. Γλώσσα και Γλωσσική επίγνωση. *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα* (επιμ.: Α.-Φ. Χριστίδης σε συνεργασία με τη Μ. Θεοδοροπούλου). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.komvos.edu.gr/glwssa/odigos/odigos_n.htm

[07.03.2014]

Φρέϊρε, Π. 1977. *Η αγωγή του καταπιεζόμενου*. Αθήνα: Ράππα. Τίτλος πρωτοτύπου: *Pedagogy of the Oppressed* (London: Penguin, 1972).